مجلّهٔ طب سنّتی اسلام و ایران، سال هفدهم، شمارهٔ دوم، تابستان ۱۴۰۵

مقاله اصیل پژوهشی
(تاریخ پزشکی)

دندان و درمان دندان‌درد در طب مردمی ایران

علی جهانشاهی افشار[الف*]

[الف]گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکدهٔ ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران

چکیده

پژوهش حاضر با عنوان «دندان و درمان دندان‌درد در طب مردمی ایران» به بررسی باورها، روش‌های درمانی و آیین‌های مرتبط با دندان و درد آن در فرهنگ عامهٔ ایران پرداخته است. هدف تحقیق، شناسایی کارکردهای جسمانی، نمادین و آیینی درمان‌های دندانی در طب مردمی و تحلیل پیوند میان تجربهٔ زیستهٔ درد و تفسیر فرهنگی آن می‌باشد. روش پژوهش، توصیفی‌ـتحلیلی است و داده‌های پژوهش به‌صورت کتابخانه‌ای گردآوری شده و در قالب چهار محور سازمان یافته‌اند: ۱) درمان‌های دارویی شامل مواد افیونی، گیاهی، حیوانی و معدنی؛ ۲) کاربرد عناصر فراطبیعی در تسکین یا پیشگیری از درد؛ ۳) باورهای عامیانه دربارهٔ رویش دندان نوزادان؛ ۴) آیین‌ها و خوراک‌های نمادین مرتبط با سلامت دندان. یافته‌ها نشان می‌دهد که در طب مردمی ایران، درمان دندان‌درد صرفاً فرآیندی جسمانی نیست، بلکه در بستر گسترده‌ای از مفاهیم آیینی و نمادین معنا می‌یابد. کارکردهای دارویی (مانند خاصیت ضدالتهابی گیاهان، یا تسکین موضعی تریاک و پیه) در کنار مکانیسم‌های جادویی (طلسم‌ها و اعمال نمادین)، تصویری از نظام شفابخشی جامع و چندوجهی در فرهنگ ایرانی ارائه می‌دهد. ترکیب عقل تجربی با باورهای آیینی و جادویی، بازتابی از نظام اندیشهٔ سنتی ایرانیان در پیوند با سلامت و بدن است.

کلیدواژه‌ها: دندان‌درد؛ رویش دندان؛ پزشکی سنتی؛ گیاهان شفابخش

تاریخ دریافت: اردیبهشت ۱۴۰۵
تاریخ پذیرش: مرداد ۱۴۰۵

مقدمه

از دیرباز یکی از دغدغه‌های بشر در سلامت جسمانی، مقابله با درد به‌ویژه دندان‌درد بوده است. در روزگاری که دسترسی به پزشک و دارو محدود بود، مردم بر دانش بومی و تجربه‌های نسل‌به‌نسل تکیه می‌کردند. طب مردمی به‌مثابهٔ بخشی از فرهنگ شفاهی، شامل مجموعه‌ای از باورها، آداب و روش‌های درمانی می‌باشد که در کنار دانش علمی پزشکی تداوم یافته است.

درد دندان، به‌عنوان یکی از آزاردهنده‌ترین انواع درد، نه‌تنها کیفیت زندگی فرد را مختل می‌کند، بلکه می‌تواند بر جنبه‌های مختلف اجتماعی و روانی او نیز تأثیر بگذارد. در سنت شفابخشی مردمی ایران، دندان و درد آن همواره مورد توجه بوده‌اند و طیف وسیعی از درمان‌ها، باورها و آیین‌ها پیرامون آن شکل گرفته است. پیش از گسترش دندان‌پزشکی علمی، جوامع سنتی برای رفع این درد از ترکیبات طبیعی، افسون‌ها و آیین‌های خاص بهره می‌گرفتند.

تحلیل طب مردمی، ورای توصیف صرف روش‌های درمانی، نیازمند درک بستر فرهنگی، اجتماعی و جهان‌بینی‌ای است که این روش‌ها در آن ریشه دارند. در مورد دندان‌درد در ایران، این تحلیل چندوجهی است و منابع مردم‌پزشکی و متون فولکلوریک نشان می‌دهند که ایرانیان از ترکیبات دارویی گوناگون برای تسکین دندان‌درد استفاده می‌کرده‌اند؛ از مواد افیونی تا گیاهان و درمان‌های طبیعی، مواد حیوانی و معدنی. برخی از این درمان‌ها، بر پایهٔ درک شهودی از مزاج و خواص

Please cite this article as:
Jahanshahi Afshar A. Tooth and the treatment of toothache in Iranian folk medicine. Journal of Islamic and Iranian Traditional Medicine. 2026;17(2):123-128.

Copyright: ©Journal of Islamic and Iranian Traditional Medicine. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

* فرد مسئول مکاتبات: a.j.afshar@uk.ac.ir

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-10-18]

مواد طبیعی استوار هستند و برخی دیگر کارکردی آیینی یا نمادین دارند

بر این اساس، این مقاله بر آن است تا با رویکردی توصیفی-تحلیلی، به معرفی و بررسی روش‌ها، باورها و آیین‌های مرتبط با دندان‌درد در طب مردمی ایران بپردازد و تلاش دارد تا درک جامعی از رویکردهای سنتی در مواجهه با این عارضه ارائه دهد.

درمان دندان‌درد در طب مردمی

۱. درمان‌های دارویی در طب مردمی

۱-۱. مواد و ترکیبات افیونی

در فرهنگ کهن ایران و بسیاری از تمدن‌های دیرینه، ترکیبات افیونی جایگاه ویژه‌ای در طب سنتی و درمان بیماری‌ها داشته‌اند. افیون که از شیرهٔ خشک‌شدهٔ خشخاش به دست می‌آید، به‌عنوان دارویی پرقدرت برای تسکین درد، آرام‌سازی جسم و روح و خواب‌آوری استفاده می‌شد. در فرهنگ عامه نیز، افیون نه‌تنها دارویی طبی بلکه ماده‌ای آیینی و رازآمیز محسوب می‌شد که می‌توانست مرز میان بیداری و خواب، یا رنج و بی‌دردی را درنوردد.

در برخی مناطق، تریاک را در شیرِ زنی که دختر زاییده است، حل می‌کنند و بر محل درد می‌مالند (۱). برای تسکین درد دندان سوختهٔ تریاک روی دندان می‌گذارند (۲، ۳). برای تسکین درد دندان تریاک را روی دندان می‌گذارند (۴). اگر دندان‌درد از گرمی بود با سرکه، گلاب، کافور و تریاک آن را می‌مالیدند (۵).

۱-۲. گیاهان دارویی

در طب سنتی و طب عامیانه، گیاهان دارویی همواره نقش بنیادین و محوری در درمان بیماری‌ها و حفظ سلامتی داشته‌اند. این دانش که نسل‌به‌نسل منتقل شده، بر پایهٔ مشاهده، تجربه و شناخت عمیق از خواص درمانی گیاهان استوار است. حکیمان و طبیبان کهن، با بهره‌گیری از دانش وسیع خود، گیاهان را براساس طبع (سرد، گرم، خشک، تر) و خواص منحصربه‌فردشان دسته‌بندی می‌کردند و برای درمان طیف وسیعی از امراض، از دردهای ساده گرفته تا بیماری‌های مزمن، از آنها بهره می‌بردند.

کاربرد گیاهان در التیام دندان‌درد در طب مردمی ایران گسترده است و موادی چون آویشن و عسل، پونه، بابونه، بارهنگ، ریشهٔ ختمی، برنجداس، برگ چغندر، بادمجان، پیاز و برگ چنار در منابع مختلف برای این منظور ذکر شده‌اند. آویشن را گاه مستقیماً بر دندان می‌گذاشتند (۲) و پزشکان سنتی نیز آویشن و عسل را به‌عنوان مرهمی برای تخفیف درد دندان تجویز می‌کرده‌اند (۶، ۷). در برخی مناطق، پونه را برای درمان آبسهٔ دندان به کار می‌بردند (۸) و گاه آن را در سوراخ دندان می‌نهادند یا مخلوط خمیر و پودنهٔ داغ را از بیرون بر موضع درد می‌گذاشتند (۲). همچنین برای تسکین ناراحتی ناشی از دندان‌درآوردن کودکان، چای بابونه می‌دادند (۹). بارهنگ نیز برای تسکین درد دندان به کار می‌رفت (۱۰) و شستن صورت با آب برگ چغندر در کاهش دندان‌درد مؤثر دانسته می‌شد (۱۱). ترکیب ریشهٔ ختمی با سرکه برای کاهش درد دندان به کار می‌رفت (۷) و از جوشاندهٔ برنجداس نیز برای رفع آن استفاده می‌شد (۲). همچنین غرغرهٔ جوشاندهٔ بادمجان مفید شمرده می‌شد (۱۲). پیاز را کاهندهٔ درد می‌دانستند (۱۳) و برگ چنار پخته با سرکه را برای دهان‌شویه، آرام‌کردن درد و پیشگیری از پوسیدگی به کار می‌بردند (۱۴). این شواهد نشان می‌دهد که درمان‌های گیاهی، علاوه بر تنوع مواد و شیوه‌های کاربرد، بر شناخت تجربی خواص تسکینی، ضدالتهابی و گاه ضدمیکروبی مواد طبیعی استوار بوده‌اند.

۱-۳. مواد حیوانی و معدنی

در کنار گیاهان دارویی، طب سنتی و طب عامیانه از مواد حیوانی و معدنی نیز برای درمان بیماری‌ها بهره می‌جستند. این رویکرد، که گاهی غریب به نظر می‌رسد، بر پایهٔ باور به وجود خواص درمانی خاص در این مواد و قابلیت آنها برای تعادل مزاج و درمان کسالت‌ها استوار بود. موادی چون عسل، پیه و چربی حیوانات، تخم پرندگان، خون، نمک، سنگ‌های خاص، گوگرد و ... از جملهٔ این مواد بود. در بسیاری از این موارد، مواد حیوانی و معدنی با گیاهان دارویی ترکیب می‌شدند تا اثربخشی

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-10-18]

درمانی آنها افزایش یابد. این رویکرد، نشان‌دهندهٔ تلاش انسان کهن برای بهره‌گیری از تمام منابع طبیعی پیرامون خود در جهت حفظ سلامتی و درمان بیماری‌ها بوده است.

کاربرد موادی چون خاکستر، نمک، پیه گوسفند، زهرهٔ آهو و برخی مواد حیوانی در درمان‌های مردمیِ مرتبط با دندان رواج داشته است. بخشی از این مواد کارکردی عملی و تسکینی داشته‌اند؛ برای نمونه، از نمک و پیه در ترکیبات موضعی برای کاهش درد استفاده می‌شد، درحالی‌که برخی دیگر بیشتر در چارچوب باورهای آیینی، نمادین و محافظتی قابل‌فهم‌اند. در این میان، خاکستر سوزاندهٔ انجیر برای سفیدکردن دندان مناسب دانسته می‌شد (۱۵، ۱۶) و خاکستر تور چراغ زنبوری را نیز برای تسکین دندان‌درد بر دندان می‌گذاشتند (۲). در برخی مناطق، برای آرام‌کردن درد دندان، خمیری از خاکستر سیگار و آرد باقلا، یا ترکیب سریش و آرد باقلا، تهیه و بر دندان گذاشته می‌شد (۱۷). همچنین مالیدن خاکستر سر خرگوش به دندان را سبب روشنی و سفیدی آن می‌دانستند (۱۱، ۱۸). برای رفع دندان‌درد نیز مخلوطی از نمک، خرما و پیه گوسفند را روی دندان می‌نهادند و سپس به‌وسیلهٔ سوزن آن را داغ می‌کردند (۱۹). علاوه بر این، استفاده از زهرهٔ (صفرای) آهو برای سهولت در رویش دندان کودکان توصیه می‌شد (۲۰) و از خون خرگوش نیز برای درمان زخم و عفونت دندان استفاده می‌کردند (۲).

۱-۴. درمان‌های فراطبیعی

در فرهنگ عامه، باور به حفاظت از طریق درمان‌های فراطبیعی، بخشی جدایی‌ناپذیر از تلاش انسان برای مقابله با ناشناخته‌ها، بیماری‌ها و بلایای طبیعی بوده است. این باورها، ریشه در ترس، امید و نیاز به یافتن راه‌حل‌هایی فراتر از دانش متعارف دارند.

استفاده از آویزها و مهره‌های چشم‌زخم و اعضای بدن حیوانات به‌عنوان نمونه‌هایی از طلسم‌ها و نمادهای حفاظتی محسوب می‌شود که در طول تاریخ، نقشی روانی و اجتماعی داشتند و به افراد احساس کنترل بر شرایط غیرقابل‌کنترل می‌دادند و اضطراب ناشی از بیماری و مرگ را کاهش می‌دادند و حس تعلق به یک جامعه با باورهای مشترک را تقویت می‌کردند. امروزه با وجود پیشرفت علم پزشکی، همچنان رگه‌هایی از این باورها، به‌خصوص در مناطق دورافتاده‌تر یا در میان برخی گروه‌های سنی مشاهده می‌شود.

دندان حیوانات در سنت‌های کهن به‌عنوان وسیله‌ای برای دورکردن ارواح خبیث و چشم‌زخم استفاده می‌شده است. آویزان‌کردن دندان گرگ یا روباه در گردن‌بند کودکان، مصداقی از پیوند میان باور جادویی و محافظت جسمانی است. بنا بر آثار بازمانده از جامعه‌های کهن و ابتدایی، در جامعه‌های سنتی به انواع طلسم‌ها باور داشتند و از جمله اینها دندان روباه بود که کودکان با خود همراه می‌داشتند تا از گزند ارواح خبیث و هر نوع چشم‌زخم و جن و شیطان و ام‌صبیان مصون بمانند (۲۱). در جامعهٔ ایران نیز برای دندان گرگ خواص جادویی قائل بودند و آنها را همچون طلسم و حرز برای رماندن دیو و جن و دفع باد صرع، یعنی ام‌صبیان یا ریح‌صبیان مفید می‌دانستند (۱۱) اگر دندان خرگوش را بر روی دندان دردمند بگذارند، دردش تسکین می‌یابد (۱۸). در برخی مناطق به رزق‌آوری و برکت‌افزایی دندان گرگ باور دارند (۲۲). در نقاطی، دندان خوک را به‌عنوان طلسم همراه یا در گردن‌بند کودکان می‌کردند (۲۳).

۲. باورها و آیین‌های مرتبط با دندان و درد آن

۲-۱. باورهای عامیانه دربارهٔ دندان‌درآوردن نوزادان

درآوردن دندان در نوزادان، دوره‌ای حساس و گاه چالش‌برانگیز هم برای کودک و هم برای والدین است. در فرهنگ عامیانه، این مرحله با باورها و تمهیدات طبی خاصی همراه بوده که هدف اصلی آنها، تسکین درد و ناراحتی نوزاد و همچنین پیشگیری از عوارض احتمالی بوده است. این باورها، ترکیبی از تجربه، مشاهده و گاه خرافات است. در فرهنگ‌های محلی، دندان نماد رشد و قدرت حیاتی کودک است. باور بر این بوده که اگر نوزاد پیش از موعد دندان درآورد، بدیمن است و اگر دیر دندان درآورد، نشانهٔ آمدن بلایی بر اوست. همچنین، درآمدن دندان‌های فک بالا به شومی و فک پایین به روزی‌بخشی تعبیر می‌شده است.

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-10-18]

اگر نوزاد هنگام تولد، دندان داشته باشد، بدقدم و بدیمن است (۲۴) و اگر نوزادی دیر دندان درآورد، بلایی به سرش خواهد آمد (۲۵). به باور مردم، نوزادی که ابتدا دندان فک بالایش دربیاید، عمرش به دنیا نیست و اگر دندان‌های فک پایین زودتر دربیاید، رزق و روزی‌اش فراوان است (۲۶).

۲-۲. آیین‌های دندانی

در گسترهٔ فرهنگ عامهٔ ایران، باورها و آیین‌های متعددی دربارهٔ سلامت دندان شکل گرفته که غالباً با هدف پیشگیری از درد و بیماری و تسهیل فرآیندهای طبیعی بدن انجام می‌شوند.

یکی از شناخته‌شده‌ترین آیین‌ها «آش دندانی» است که با غلات و حبوبات در زمان دندان‌درآوردن کودک پخته می‌شود تا دندان‌ها آسان و بی‌درد بیرون آیند (۲۷، ۲۸). در برخی نقاط، خانواده‌ها دندان شیری کودکان را به‌سمت خورشید پرتاب می‌کنند و از خداوند دندان زیبا چون دندان آهو طلب می‌نمایند (۲۹). در برخی مناطق پیش از پایان مراسم عقد از مدعوان با نان و پنیر و سبزی پذیرایی می‌شود و مردم باور دارند اگر این نان و پنیر را بخورند، دچار دندان‌درد نمی‌شوند (۳۰). این آیین‌ها نه‌تنها نشان‌دهندهٔ نگرش افراد به سلامت دندان هستند، بلکه به‌روشنی پیوندهای عمیق‌تری بین سنت‌های فرهنگی و حفظ سلامت جسمانی در جامعه را نمایان می‌سازند و علاوه بر جنبهٔ نمادین، کارکردی آرامش‌بخش و جمعی دارند.

نتیجه‌گیری

درمان دندان‌درد در طب مردمی ایران، آمیزه‌ای از تجربهٔ زیستهٔ عملی و باورهای نمادین است. تحقیق حاضر با هدف بررسی ابعاد مختلف دندان و درمان دندان‌درد در طب مردمی ایران انجام شد. پژوهش نشان داد که درمان دندان‌درد در طب مردمی ایران بر بنیانی چندوجهی استوار است که عناصر تجربی، جادویی و آیینی را در هم می‌آمیزد. دندان‌درد، نه‌تنها یک تجربهٔ بیمارگونه، بلکه موضوعی فرهنگی و اجتماعی نیز محسوب می‌شود که ریشه در تاریخ، باورها و اعتقادات مردم دارد. روش‌های درمانی سنتی، شامل استفاده از گیاهان دارویی و آیین‌های درمانی، نشان‌دهندهٔ غنای دانش تجربی و تنوع فرهنگی جوامع مختلف ایرانی است.

آویختن دندان حیوان برای حفاظت، برگزاری آیین‌هایی مانند آش دندانی برای تسهیل رشد دندان کودک و باور به نقش پیشگیرانهٔ خوراک‌هایی چون نان و پنیر در مراسم عقد، همگی نشان‌دهندهٔ یک رویکرد جامع و چندوجهی به سلامت به‌صورت عام و سلامت دندان به‌صورت خاص در طب مردمی ایران هستند که در آن، جنبه‌های بیولوژیکی، آیینی، فرهنگی، اجتماعی و نمادین در هم تنیده شده‌اند.

درمان دندان در طب مردمی ایران را می‌توان الگویی از نظام شفابخشی سنتی دانست که در مرز میان درمان تجربی، باور آیینی و معناشناسی مقدس از بدن عمل می‌کند و بازشناسی علمی آن می‌تواند به درک عمیق‌تری از پیوند میان فرهنگ و سلامت بینجامد.

درنهایت، این پژوهش بر اهمیت و نقش حیاتی طب مردمی در سلامت دندان و دندان‌درد تأکید می‌کند و مستند می‌سازد که در کنار علم پزشکی مدرن، توجه به میراث فرهنگی و درمان‌های سنتی می‌تواند به بهبود کیفیت مراقبت‌های بهداشتی و ارتقای سلامت عمومی کمک شایانی کند.

تضاد منافع

در این مقاله تضاد منافعی برای گزارش وجود ندارد.

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-10-18]

References

1. Tabatabaei Ardakani SM. *Farhang-e Aame-ye Ardakan* (The folklore of Ardakan). Tehran: The Public Culture Council of Yazd Province; 2002. p. 684. [In Persian].
2. Asadian Khorramabadi M, Bajlan Farrokhi MH, Kiaei M. Beliefs and Knowledge in Lorestan and Ilam. Tehran: Ministry of Culture and Higher Education, Center for Anthropology of Iran; 1979. p. 262-264,263,283. [In Persian].
3. Hamidi AA. Ethnography of Alamut. Tehran: Cultural Heritage and Tourism Organization; 2005. p. 292. [In Persian].
4. Bakhshizadeh Alyani E. A Journey through the lives of the Talish. Tehran: Dayereh Sabz; 2011. p. 316. [In Persian].
5. Shahribaf J. *Tehran-e Ghadim* (Old Tehran). Tehran: Moein; 2004. Vol.2. p. 117. [In Persian].
6. Aqili Alavi Shirazi SMH. *Makhzan al-Adwiya*. Tehran: Organization of Publications and Education of the Islamic Revolution; 1992. p. 276,569. [In Persian].
7. Haji Zayn-e-Attar A. *Ikhtiyarat-i Badi'i*. Edited by Mir MT. Tehran: Razi Pharmaceutical Distribution Company; 1992. p. 148,302. [In Persian].
8. Saedi Gh. Khiyav or Meshgin Shahr. Tehran: University of Tehran, Institute for Social Studies and Research; 1965. p. 135. [In Persian].
9. Shahribaf J. *Tehran-e Ghadim* (Old Tehran). Tehran: Moein; 2004. Vol.5. p. 221. [In Persian].
10. Abū Rayhān Bīrūnī M. *Al-Saydanah fi al-Tibb* (Persian translation from early 14th century AH by Abubakr ibn Ali ibn Osman Kasani). Edited by Sotoudeh M, Afshar I. Tehran: Offset Press; 1979. p. 992-993. [In Persian].
11. Shahmardan Abi al-Kheir. *Nezhatnama-yi 'Ala'i* (The Alaei guide). Edited by Jahanpour F. Tehran: Institute for Cultural Studies and Research; 1983. p. 60,101,331. [In Persian].
12. Mir Heydar H. *Ma'aref-e Giyahi* (Botanical knowledge). Tehran: Islamic Culture Publishing House; 1996. p. 15. [In Persian].
13. Jahed R. *Daroukhaneh-ye Ma'navi* (Spiritual pharmacy). Mashhad: Somboleh; 1997. p. 180-186. [In Persian].
14. Heravi Q. *Irshād al-Zira'a* (Agricultural guidance). Edited by Moshiri M. Tehran: University of Tehran; 1967. p. 198. [In Persian].
15. Arzānī MA. *Mizan al-Tibb.* Tehran: Institute for Studies in Medical History, Persian and Complementary Medicine, Iran University of Medical Sciences; 2003. p. 70. [In Persian].
16. Tafreshi A. *Majma'al-Adwiya-ye Naseri*. Tehran: Institute for Studies in Medical History, Persian and Complementary Medicine, Iran University of Medical Sciences; 2005. p. 33. [In Persian].
17. Shakourzadeh E. *Aqaed va Rosoom-e Mardom-e Khorasan* (Beliefs and customs of the people of Khorasan). Tehran: Soroush; 1984. p. 249. [In Persian].
18. Dunaisiri M. *Nawādir at-Tabādur li-Tuḥfat al-Bahādur*. Corrected by Daneshpazhuh MT, Afshar I. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies; 2008. p. 230. [In Persian].
19. Kariminia M. *Nakhl dar Farhang-e Irani*. Tehran: Cultural Heritage and Tourism Organization, General Department of Cultural Affairs; 2005. p. 177. [In Persian].
20. Jamali Yazdi M. *Farrokhnameh*. Edited by Afshar I. Tehran: Amir Kabir; 1967. p. 55. [In Persian].
21. Nouri Y. *Islam va Aqaed va Ara-ye Bashari* (Islam, beliefs, and human values). Tehran: Center for Islamic Studies and Research; 1975. p. 574-575. [In Persian].
22. Askari Alam A. *Farhang-e Aame-ye Lorestan (Farhang-e Mardom-e Aleshtar)* [The General Dictionary of Lorestan (The folklore of Aleshtar)]. Khorramabad: Aflak; 2007. p. 164. [In Persian].
23. Hubaysh-i Tiflisi. *Bayan al-Sana'at*. Edited by Afshar I. Tehran: n.p.; 1987. p. 372. [In Persian].
24. Rezaei J. Birjandnameh (The history of Birjand). Edited by Rafiei M. Tehran: Hirmand; 2002. p. 629. [In Persian].
25. Abdoli A. *Matlabi dar Zamineh-ye Tarikh, Farhang va Jame'eh-ye Tateha va Talashan* (A treatise on the fields of history, culture, and the society of the Tateha and Talashan). Tehran: Ghoghnoos; 1990. p. 112. [In Persian].
26. Jahani Barzaki Z. Barzak, The jewel of the mountains. Kashan: Maranjab; 2006. p. 55. [In Persian].
27. Katiraei M. *Az Khesht ta Khesht* (From brick to brick). Tehran: University of Tehran, Institute for Social Studies and Research; 1969. p. 71. [In Persian].
28. Khalatbari Limaki M. *Farhang-e Mardom-e Tonekabon* (Tonekabon folklore). Tehran: Pazineh; 2008. p. 91.
29. Pourkazem K. *Jame'eh-Shenasi-ye Qabael-e Arab-e Khuzestan* (Sociology of Arab tribes of Khuzestan). Tehran: Aameh; 1996. p. 212. [In Persian].
30. Hedayat S. *Farhang-e Amiyaneh-ye Mardom-e Iran* (Folklore of the Iranian people). Tehran: Cheshmeh; 2002. p. 35. [In Persian]..

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-10-18]

Original Research
(History of Medicine)

Tooth and the treatment of toothache in Iranian folk medicine

Ali Jahanshahi Afshar[a]*

[a]Department of Persian Language and Literature, Faculty of Literature and Human Sciences, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran

Abstract

The present study, titled "Tooth and the Treatment of Toothache in Iranian Folk Medicine," examines the beliefs, therapeutic methods, and rituals associated with the tooth and toothache in Iranian folk culture. The aim of the study is to identify the physical, symbolic, and ritual functions of dental remedies in folk medicine and to analyze the connection between the lived experience of pain and its cultural interpretation. The research adopts a descriptive-analytical method, and its data have been collected through library research and organized into four main categories: 1) medicinal treatments, including opioid, herbal, animal, and mineral substances; 2) the use of supernatural elements in relieving or preventing pain; 3) folk beliefs concerning the eruption of infants' teeth; and 4) rituals and symbolic foods related to dental health. The findings show that, in Iranian folk medicine, the treatment of toothache is not merely a physical process; rather, it acquires meaning within a broader framework of ritual and symbolic concepts. Medicinal functions, such as the anti-inflammatory properties of herbs or the topical soothing effects of opium and fat, alongside magical mechanisms such as amulets and symbolic acts, present an image of a comprehensive and multifaceted healing system in Iranian culture. The combination of empirical reasoning with ritual and magical beliefs reflects the traditional Iranian system of thought regarding health and the body.

Keywords: Toothache; Tooth eruption; Traditional Medicine; Medicinal plants

Corresponding Author: a.j.afshar@uk.ac.ir

Please cite this article as:
Jahanshahi Afshar A. Tooth and the treatment of toothache in Iranian folk medicine. Journal of Islamic and Iranian Traditional Medicine. 2026;17(2):123-128.

Copyright: ©Journal of Islamic and Iranian Traditional Medicine. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-10-18]